

Vems rakkniv?

Se sidan 11

Ledare: Alternativ medicin – finare ord för kvacksalveri	sid 3
Antroposofi: Flådda sorkar och nedgrävda urinblåsor	sid 4
Vetenskapen är ingen svart låda	sid 9
Vetenskapens kunskapssyn: Om nyttan av det enkla	sid 11
Föreningen: Verksamhets- berättelse, Bokslut, Årsmöte: Tom Tits experiment, Styrelse	sid 13–20
Brev: Låt oss inse vår begränsning	sid 21
Böcker	sid 22

FOLKVETT.

Organ för Vetenskap och
Folkbildning.

Ansvarig utgivare:

Sven Ove Hansson 08/25 22 40

Redaktörer:

Lennart Johansson 08/742 06 66

Håkan Marklund 08/771 29 96

Pertti Poutiainen 08/58 69 92

Anna Schytt 08/10 63 03

Jonas Söderström 08/744 24 91

Adress:

Vetenskap och Folkbildning,
Box 185,
101 22 Stockholm.

Postgiro: 63 591 - 2.

Prenumeration
ingår i medlemsavgiften
100:-/år.

Övriga: 75:-

Utkommer 4 ggr per år.

ISSN 0283-0795.

Nya i redaktionen

Redaktionen för Folkvett har fått två nya medarbetare, **Håkan Marklund**, biolog, och **Lennart Johansson**, samhällsvetare.

Lennart svarar så här på frågan om han har någon programförklaring:

"Jag ser gärna att Föreningen Vetenskap och Folkbildning stämmer både i bäcken och i ån. Jag tycker att det är dags för lite större ansträngningar att nå ut till de svenska skolorna. I synnerhet på gymnasiet finns många, både elever och lärare, som ropar på hjälp att bemöta och motverka astrologers, antroposofers och andra gruppers verksamhet. "

NYA MEDLEMMAR

Uno Karlsson, biokemist
Björnstigen 34
614 00 Söderköping

Kjell Olsson, studerande
Fiskegränd 7, 1 tr
902 54 Umeå

Stefan Hilding, redaktör
Skattmästarvägen 26
123 36 Enskede

Stig Wiberg
Betesvägen 56
871 53 Härnösand

Teddy Hultberg
Hornsgatan 64 B
117 21 Stockholm

Klas Fresk
Rosendalsvägen 26
150 21 Mölnbo

Håkan Marklund, biolog
Loftvägen 11
142 35 Trångsund

Uno Sjunnesson
John Bergs Plan 4, 6 tr
112 50 Stockholm

Föreningen Vetenskap och Folkbildning bildades 1982 av människor som oroades över att ockultism och pseudovetenskap så ofta fått stå oemotsagda, och att vetenskapens metoder är så dåligt kända. Så här formuleras vår målsättning i stadgarna:

Föreningen Vetenskap och Folkbildning har till uppgift att främja folkbildning om vetenskapens metoder och resultat. Särskilt tar föreningen som sin uppgift att i en fri opinionsbildning bekämpa de felaktiga föreställningar som förekommer i frågor som kan avgöras vetenskapligt. En viktig del av den vetenskapliga folkbildningen är att klargöra vilka frågor som kan respektive inte kan avgöras med vetenskapliga medel.

Föreningen ansluter sig till den politiska demokratis principer. Föreningen är partipolitiskt neutral och neutral i religiösa trosfrågor.

Alternativ medicin — finare ord för kvacksalveri

Ordet kvacksalveri används knappast längre. Det upplevs som provokativt. I stället kallas verksamhet utanför samhällets sjukvård "alternativ medicin", ett ord med positiv klang. Ett ord med negativ värdeladdning — *skolmedicin* — är i stället reserverat för den akademiskt förankrade medicinen.

Kanske illustrerar förskjutningarna i språkbruket hur det som förr kallades kvacksalveri vuxit sig starkt ekonomiskt och politiskt. Det tycks i alla fall vara så att moderna former av kvacksalveri ordentligt etablerat sig i samhället.

Riksdagen har nyligen beslutat att kiropraktorer med utbildning från speciella skolor i USA skall ges viss status av sam-

hället. Beslutet rönt inte stor uppmärksamhet, och få kritiska kommentarer hördes.

En kiropraktor manipulerar med ryggen för att lindra smärta. Två föga uppmärksammade fall av varaktig förlamning efter kiropraktisk manipulation finns dokumenterade i Sverige. Det är möjligt att uppmärksamheten hade blivit en annan, om Socialstyrelsen i stället hade godkänt ett smärtstillande läkemedel som i vissa fall kunde ge förlamning.

Kiropraktiken upplevs som en "alternativ" medicin, och det tycks som om den verksamheten i stort sett går fri från kritisk granskning av media — en kritisk granskning som vi på Folkvett tycker är nödvändig.

PRESSGRANNAR

” Vidskepelse?

För några år sedan var det många som avfärdade antroposofernas idéer som vidskepelse. Fortfarande fnyser en del föraktfullt åt läror om biodynamisk odling, naturliga metoder i jordbruk och hälsovård och naturligare livsstil i tron att det rör sig om mystik. Det är så bekvämt att slå sig till ro i en enkel föreställningsvärld, bli låst i fördomar och okunskap om andra kulturer och livstilar. Det är jobbigare att ständigt försöka vidga sin kunskap och sitt medvetande. Men det ger garanterat ett rikare liv.

Vår västerländska kultur är hårt präglad av industrialismens och kapitalismens produktionsformer och av teknologins krav med en människosyn och föreställningsvärld som är mycket begränsad. Det mesta utgår från materialistiska bedömningar, människan betraktas främst som produktions-

faktor och konsument. Även den progressiva politiska kampen har mest syftat till materiell välfärd. Exploatering och tillväxt är värden utan gränser och hänsyn.

Men i detta kulturklimat finns öar, sammanslutningar av människor som tänker annorlunda och utvecklar andra kunskaper. Antroposofernas minisamhälle utanför Södertälje är en sån ö. Tid- en verkar för dem. Allt fler börjar inse att det som förr kallades mysticism i själva verket är realism. På kort sikt är det kanske inte lika effektivt och lönsamt att bruka jorden på dess egna villkor, utan högteknologiska och högkemikaliska metoder. Men jorden förstörs inte och produkterna blir inte giftiga och förstör inte människor och djur och luft och vatten. Så i det långa loppet är naturmetoderna både effektivare och lönsammare.

Antroposoferna försöker sprida sina kunskaper och experimen-

terar också vidare för att vidga dem. De försöker också tillämpa dem både i Sverige och andra länder, till exempel Östeuropa.

Antroposoferna anser att kropp, själ och ande är en samverkande helhet av mänsklig förmåga som måste verka i harmonisk samklang med naturens oförstörda krafter. Att människor har en andlig dimension är inte vidskepelse för det sägs av andra än präster och prelater. Hela kulturhistorien visar att det finns andliga krafter.

Många av antroposofernas ideologiska värderingar är desamma eller besläktade med de socialistiska grundvärderingarna. Det är spännande att se var idéerna kan mötas.

Gunilla Wettergren,
chefredaktör för
Kommunalarbetaren,
i ett ledarstick i nr 11/89.

Antroposofiskt jordbruk och medicin:

Flådda sorkar och nedgrävda urinblåsor

I förra numret av Folkvett granskade vi antroposofins syn på människans utveckling och dess pedagogik. Rudolf Steiner utvecklade även en speciell syn på människans förhållande till miljön utifrån den antroposofiska föreställningen om det andliga förhållandet mellan människan, naturen och universum.

I *En lantbrukskurs*, en skrift som likt många av Steiners skrifter är sammansatt av en serie föredrag, denna gång hållna inför antroposofiska jordbrukare i Koberwitz 1924, utvecklar han grunderna för vad som i våra dagar kallas biodynamisk odling.

Steiners huvudkritik mot det moderna jordbruket var att människan förlorat känslan för den andliga karaktären hos naturen.

För antroposofin är jorden en levande, besjälad organism med speciella (biodynamiska) eterkrafter som spirar upp i växterna och därvid möter de kosmiska krafterna från ovan.

Naturgödsel

Jorden skall inte utnyttjas av människan för hennes egen vinning eller bekvämlighet. Tvärtom åligger det oss att vårda och återställa jordens krafter. Bäst sker detta om de mineralier som tillsättes jorden tillförs i organisk form – naturgödsel eller kompost.

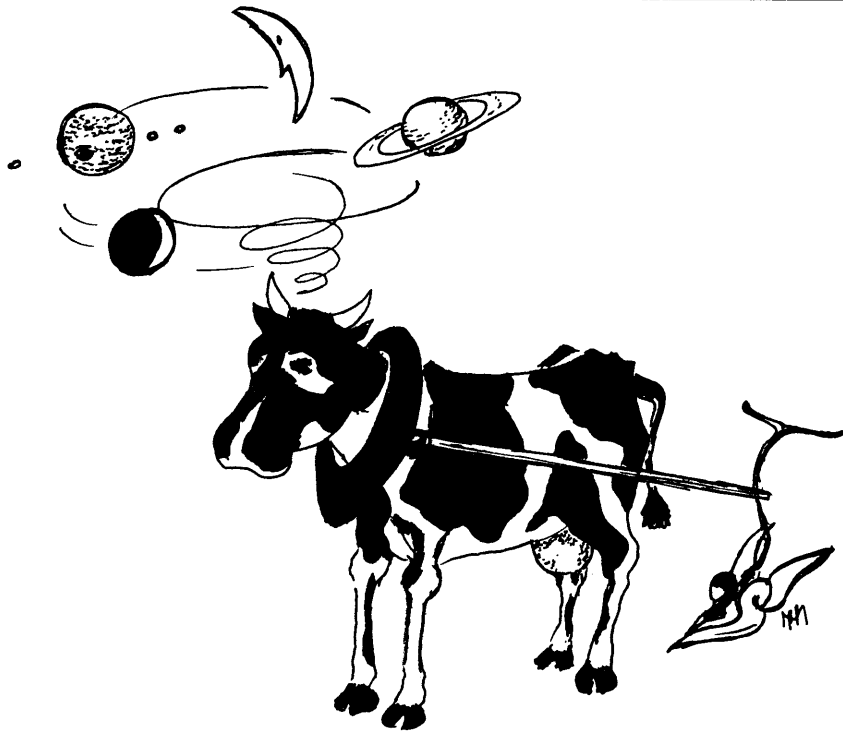
Härigenom vitaliseras växterna, och dess eteriska formkrafter kan förbättra människans tänkande, ty detta styrs ju (se förra avsnittet) just av samma eteriska formkrafter, verksamma i hennes eterkropp. Genom biodynamisk odling utvecklas växten egna vitala krafter.

Vid antroposofiskt jordbruk är jämviktsbegreppet väsentligt, harmoni mellan sådd och skörd, mellan jordiska och kosmiska krafter och himlakropparnas ställning. I synnerhet måste man betrakta saturnuskrafterna, samt krafterna från Jupiter och Mars. Saturnuskrafterna blockeras vid kall väderlek, men når fram och kan inverka på jordens vitalitet vid varm väderlek.

Flå en sork?

Självfallet kan det vid biodynamisk odling inte bli aktuellt med artificiella gödningsämnen eller bekämpningsmedel. I stället använder man sig av alternativa metoder, som t ex den Steiner (A.a.) rekommenderar för att bekämpa åkersorkar: Man flår några unga sorkar då Venus står i Skorpionen och bränner skinnen.

I det som har förintats i elden har man, enligt Steiner, den negativa kraft som svarar mot sorkarnas fortplantningsförmåga. Om man så tager askan och sprider den

över åkrarna uppnår man önskat resultat, dvs minskad tillväxt av sorkarna.

Moderna svenska antroposofer menar (t ex Berit Löfström, redaktör för *Biodynamisk Tidskrift*) att alla Rudolf Steiners metoder kanske inte är tillämpliga i Sverige idag, eftersom vi lever i en annan klimatzon, men att de i forskningens intresse ändå måste prövas (intervju i *Arbetaren* 19/84).

Visserligen lär det inte finnas några analyser som visar, att biodynamiskt odlade produkter innehåller signifikant lägre giftmängder än andra, konventionellt framställda. Detta beroende på att merparten av dessa gifter kommer från luft- och vattenföroreningar av PCB, tungmetaller mm som förorenar livsmedlen oavsett odlingsmetod.

Detta kan emellertid endast uppfattas som en invändning mot den antroposofiska jordbruksläran om man bortser från de speciella biodynamiska kvalitéer som vidlåter de biodynamiska produkterna genom att de framställts i harmoni med de eterkrafter och de kosmiska krafter som Rudolf Steiner på intuitiv väg uppdagat.

Berikade även medicinen...

Rudolf Steiner hade aldrig studerat medicin. men han menade, att hans metod gav

honom möjlighet att tränga igenom den synliga världen in i den osynliga. Han betraktade sin insikter i andevärlden som lika exakta och vetenskapliga som t ex den experimentella fysikens och matematikens.

Då han sålunda hade en esoterisk kunskap om allt, från det minsta till det största, var det bara naturligt att han också utvecklade en medicinsk teori, i skriften *Hur antroposofin berikar läkekonsten*.

I grunden för den antroposofiska medicinen ligger den i förra numret av *Folkvett* behandlade läran om människans "fyra kroppar" eller "fyra väsensled", som berikas med impulser från österländsk traditionell medicin, folkmedicin, paracelsism, homeopati och galensk humoralpatologi.

Fyra väsensled

Sålunda ser man hur balansen mellan människans fyra väsensled – den fysiska kroppen, eterkroppen, astralkroppen och "själen" – hela livet påverkas av två polära krafter: anabolism och katabolism, uppbyggande respektive nedbrytande krafter.

Människan är, såsom andligt väsen par excellence, endast delvis underkastad de lagar som den vanliga naturvetenskapen stipulerar.

Antroposofin skiljer därtill mellan trenne delsystem hos individen. Det s k

övre systemet är centrum för de katabola, nedbrytande krafterna och utgöres av det jagiskt-astrala medvetandet. Det "undre systemet" (väsentligen matsmältningsorganen) är däremot centrum för de anabola, uppbyggande krafterna.

Mellansystemet, som medlar dem emellan, utgöres av hjärtat och lungorna. Här dominerar astralkroppen, som uppåt verkar på jaget, nedåt på eterkroppen.

Jagets överutveckling och ståtliga horn...

I den antroposofiska anatomin-fysiologin utgör varje organ ett hologram, såtillvida som alla tre system finns representerade i varje organ, men endast ett av dem dominerar i varje organ.

Sjukdomar uppstår till följd av rubbningar av balansen mellan dessa tre krafter och kan följaktligen vara generella – drabba kroppen som helhet – eller lokaliserade till något enstaka organ. Sålunda betraktar antroposofin många moderna sjukdomar, t ex cancer, som ett uttryck för att jagets och astralkroppens medvetenhetskrafter till följd av överutveckling i vår intellektualistiska tid tränger över sina bräddar och in på det undre systemets, t ex matsmältningens område.

Antroposofin har en mycket utvecklad terapeutisk arsenal, innefattande dietföreskrifter, eurytmik och konstnärlig aktivitet såsom medel att återställa den balansrubbning mellan väsensleden som man anser gett upphov till sjukdomstillstånden.

I synnerhet har man blivit känd för sina olika örtmediciner, varvid man ofta utnyttjar en *sk antroposofisk princip* hos drogerna, icke helt olik homeopatins läkeprincip. Liksom homeopaterna anser man att den läkande kraften frigöres då ämnet spädes några miljoner miljoner gånger. Man hävdar, att den "antroposofiska principen" visserligen inte kan förstås eller påvisas

utifrån gängse fysikaliska konceptioner, emedan den är andlig, men att den samtidigt är fysisk så till vida att den inte passerar genom sterilfilter.

Likt fallet är hos homeopatin är läkemedlens beredningsprocess oerhört viktig för behandlingsresultatet.

Läkeörterna måste exempelvis sås och skördas vid bestämda stjärnkonstellationer, och vid centrifugering måste man tillse att blandarens axel har samma lutning som jordaxeln.

Vid beredning av ett känt rölleka-preparat använder man en metod som innebär att blommor av rölleka, som skördats vid en bestämd tidpunkt, lägges i urinblåsa från hjort, varefter urinblåsan omväxlande nedgräves i marken och får hänga i solen (*Biodynamisk Tidskrift* 6/83). Härigenom skall hjortens stora vitalitet (varom de ståtliga hornen väl får anses vittna) överföras på patienten.

Mistelpreparat

Framför allt har emellertid i dessa dagar den antroposofiska medicinen blivit känd för sin marknadsföring av mistelpreparatet *Iscador*.

Mistel (*Viscum Album*) har redan av de keltiska druiderna använts för sina läkande egenskaper. Redan dessa forntida medicinmän iakttog – liksom antroposoferna – strikta föreskrifter vad gäller ceremoniel vid skörden av denna halvparasitiska växt. Genom tiderna har den använts som bot för många olikartade sjukdomar såsom fallandesot, andtäppa och lungsot.

I den antroposofiska läkekonsten användes förutom hela växtens saft också roten därav under namnet *Senker* vid cancerbehandling. Den används ofta i en spädning av 1:1 deciljon ($1/10^{30}$) varvid ämnets fria molekyler avlägsnats från preparatet och dess läkande kraft till fullo frigjorts.

Alternativmedicinkommittén, som är det offentliga organ som haft till uppdrag att med åsidosättande av tillgänglig medicinsk sakkunskap bereda vägen för bl a denna typ av behandling av cancersjuka, har helt korrekt konstaterat att det föreligger divergerande åsikter om mistelterapiens effektivitet.

Å ena sidan har ett betydande antal kliniska prövningar företagits genom åren, i antroposofisk regi eller utanför. Enligt de sammanfattningar som föreligger har man hittills icke kunnat påvisa någon effekt av *Viscum Album* vid elakartade sjukdomar, med mindre än man – som också skett – förfarit på mycket okonventionellt sätt vid insamlandet och bearbetandet av data (se t ex *Läkartidningen* 1985 sid 4325).

Å andra sidan har de c:a fem medlem-

marna i LAOM (Läkare för Antroposofiskt Orienterad Medicin) inför Alternativmedicinkommittén försäkrat, att behandlingen ger goda resultat, och därvid hänvisat till positiva effekter i enskilda fall. Uppgift står således mot uppgift.

Det finns dock ingen anledning att anta att mistelpreparat som *Iscador*, *Helixor* eller *Senker* i något avseende är mindre verkningfulla än de övriga antroposofiska läkemedel och behandlingsmetoder som här ovan berörs.

Efterord

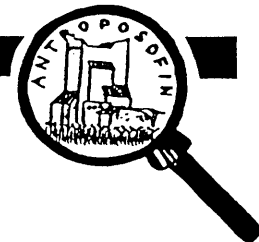
Artikeln om antroposofin är en i långa stycken nästan ordagrann rekapitulation av Rudolf Steiners lära såsom den utvecklas i de skrifter av honom som finns tillgängliga på Stockholms Stadsbibliotek. Katalogen upptar där ett femtiotal titlar av de sammanlagt femhundra som lär skola existera. Den litteraturförteckning som nedan presenterats upptar det fåtal tyska titlar, som inte var utlånade. Samtliga svenska titlar var utlånade och väntekön var lång.

Detta är ägnat åt att väcka eftertanke, liksom förhållandet, att det i Sverige idag troligen finns fler människor som arbetar för Rudolf Steiners ideal än för den socialistiska revolutionens.

Trots att jag så långt som möjligt försökt vara korrekt i min återgivning av Rudolf Steiners och antroposofins lära rör det sig på intet sätt om en opartisk presentation. Den skulle aldrig godkännas av en antroposof.

Så långt möjligt har jag sökt undvika att raljera, ty jag har ansett att mitt syfte med presentationen bäst skulle fyllas om jag låter antroposofin tala för sig själv.

Den invändningen kan riktas mot min framställning, att den i så ringa grad dröjer vid antroposofins praktik, och de resultat som man uppges uppnå inom t ex waldorfpedagogik, biodynamisk odling eller antro-

posofisk medicin.

På detta vill jag bara genmäla, att
a) syftet med min artikel har varit att presentera huvudsakligen lärans *esoteriska* delar som är mindre kända för allmänheten än antroposofins olika praktiker.

b) De resultat av antroposofins praktiska verksamhet som på ett någorlunda sätt låter sig kontrolleras med vetenskaplig metodik, enkannerligen inom läkekonsten, av allt att döma är obefintliga.

c) Det mot bakgrund av ovanstående presentation av antroposofins teoretiska grundvalar finns goda skäl att anta, att de resultat som eventuellt *kan* redovisas t ex inom pedagogik eller rehabilitering mindre torde ha kommit till stånd genom en i strikt mening antroposofisk praktik än genom uppoffrande personliga insatser från troende individer, av vilka det existerar många såväl inom som utom antroposofin.

Jag har inte heller ansett det möjligt att polemisera mot antroposofin, ty personer som verkligen känner till och ändå omfattar de läror som här presenterats torde sannerligen vara bortom all förnuftsargumentation.

Möjligen kan jag hoppas att med artikeln väcka en och annan läsare som till äventyrs hyser vaga sympatier för antroposofin men saknar information om dess lära. Om han eller hon inte skulle köpa min framställning som den står, kan bifogade litteraturlista måhända vara till hjälp.

Hans Isaksson

För ovanstående presentation har använts:

Die Welt der Sinne und die Welt der Geistes (Dornach 1933)

Pfade der Seelenerlebnisse (Dornach 1929)

Vom Menschenrätsel (Berlin 1929)

Mitt liv (Sthlm 1947)

Den bibliske skabelshistories hemmeligheter (Köpenhamn-Oslo 1936)

Ilkleykursen del 1 (Sthlm okänt tryckort och-år)

Initiations-Erkenntnis (Dornach 1927)

Samtliga ovanstående skrifter utgör föredrag av Steiner som av hans efterföljare sammanställts i bokform. Om antroposofisk medicin kan med fördel läsa hos: Frants Staugård: Den folkliga medicinen (Sthlm 1979). En rapsodisk översikt över den antroposofiska rörelsen i Sverige finns i Arbetaren 18/84, Ahto Uisks artikel om den svenska antroposofin.

För kännedom meddelas namnen på några av de **antroposofiska föreningar och grupper**, som verkar i Sverige: Antroposofiska Sällskapet i Sverige, Eurymiföreningen, FALK (Föreningen för antroposofisk läkekonst), LAOM (Läkare för Antroposofiskt Orienterad Medicin), Läkepedagogiska Institutets Förbund, Riksföreningen för Waldorfpedagogik, Rudolf Steinerseminariet, Stiftelsen Skillebyholm, Svenska Biodynamiska Föreningen.

Tidskrifter med antroposofisk inriktning: Antropos, Balder, Biodynamisk Tidskrift, Nordisk Tidskrift för Antroposofisk Medicin, På Väg - tidskrift för waldorfpedagogik.

Övrig litteratur: (Förlägges och distribueras via Antroposofiska Sällskapet's Bokhandel och Förlag på Rådmanngatan i Stockholm): Rudolf Steiner: Goethes als Vater ein neuen Aesthetik (1888), Die Philosophie der Freiheit (1894), Goethes Weltanschauung (1897), Theosophie (1904), Wie erlagt man Erkenntnis der höhern Welten (1909), Die kernpunkte der sozialen Frage (1919), mm.

Vetenskapen är ingen svart låda!

I Tyskland finns en person vid namn Erich Schulte-Berge som de senaste åren på eget förlag gett ut åtminstone 29 tryckta häften.

Dessa behandlar frågor om allt från atomernas uppkomst och tyngdkraftens orsak till istider och forna gudars (astronauters) symboler för kärnreaktioner. På varje sida i hans skrifter finns korta stycken som börjar med ett påstående eller en fråga, varpå följer hans åsikt i frågan; man kan inte kalla det en förklaring. Det hela påminner om katekesens "Du skall inte Vad är det?"

Vanligen är han säker på sin sak, men ibland medger han att det är en hypotes eller att han tänker så.

Några exempel på hans "förklaringar" kan belysa hans tankegångar. Materiens minsta beståndsdelar är "magneta" (sing. "magnetum") vilka är vågor. Dessa är i ständig rörelse och liksom gasmolekyler rör de sig främst mot områden med lägre täthet eller mot vakuum.

Tyngdkraften definierar han som en tendens att jämna ut materiens täthet, vilket ju "magneta" gör. Solen och jorden dras mot varandra för att de har olika täthet. Om jorden störtade in i solen, så skulle täthetskillnaden utjämnas.

Drar man ut konsekvenserna av denna tankegång, så borde det inte finnas någon tyngdkraft mellan

Neptunus och Uranus, för dessa har ungefär samma täthet. Emellertid upptäcktes Neptunus genom att den med sin tyngdkraft påverkade Uranus' bana. Då skillnaden i täthet mellan jorden och världsrymden är mycket stor, så borde jorden explodera i "magneta" som flöge ut i rymden för att utjämna skillnaden.

Syndafloderna

Han påstår även att jorden under mer än 99 % av den geologiska tiden varit höljd i ett ca sex kilometer tjockt molntäcke. Vid vissa tillfällen har detta regnat ned. Nederbörden har då varit ca nittio meter eller 90 000 mm, vilket lett till syndafloder.

Den senaste inträffade år 10 468 f. Kr. Om och i så fall hur han motiverar detta

vet jag inte, då jag inte haft tillgång till hans häfte "Die Sintflut" eller "The deluge in 10 468 B.C."

På andra ställen i sina skrifter nämner han att havsytan sjunkit 150-250 meter när vatten inte avdunstat för att återbilda molntäcket efter en syndaflod. Han nämner även att luften i molntäcket innehöll 3 % vatten och att hälften av detta regnade ned under en syndaflod. Det här ger en regnskur på 70-80 mm men ingalunda 90 000 mm.

Hur mycket vatten det fanns i molntäcket tycks vara oklart men trycket på jordytan under molntäcket bör ha varit mellan 20 och 26 atmosfärer.

Hans sinne för siffror dokumenteras även av hans påstående att om jordytan vore helt slät så att oceanen täckte hela jordytan, så skulle havsdjupet vara 256 meter. Det rätta värdet är tio gånger större, något som han borde ha insett, då oceanernas medeldjup är 3 795 meter.

Erotisk fusion

Egendomlig är också hans tolkning av forntida bilder — naturligtvis nämner han inte var dessa finns. Han påstår att en fallosbild betecknar en väteatom som kan tränga in i en annan atom, vilken symboliseras av en vagina. Tillsammans betyder de en atomfusion. Det här visar en långt utvecklad atomfysik hos forntidens folk.

Med tanke på människornas fantasi är det inte förvånande att dylika ogrundade åsikter framförs och vare det mig fjärran att fordra censur för dylikt.

Däremot är det märkligt att dylika idéer får stor publicitet och många anhängare. Schulte-Berge har kanske inte någon större fan club men t ex **Velikovsky** och **von Däniken** har ju fått många troende. En orsak är att somliga journalister hellre publicerar sensationer än fakta och vettiga men mindre glamorösa idéer och därigenom underblåser

de tron på allehanda fantastiska och övernaturliga saker.

Mer om resultat

Tyvärre har även vissa vetenskapliga popularisatorer en viss skuld. Det finns sådana som skiver mera om vetenskapens märkliga resultat än om hur man kommit fram till dessa. Det här leder till att många lekmän inte lär sig att fråga efter motiveringarna för ett påstående utan sväljer vad som helst, speciellt då de tror att en lekman inte kan förstå ett vetenskapligt resonemang.

Därför ser de inte någon skillnad mellan myten om Atlantis som sjönk ned i havets djup och platt-tektoniken som säger att kontinenterna glidit tusentals kilometer längs jordytan. De förstår inte varför Bermuda-triangeln inte kan dra ner fartyg och flygmaskiner när svarta hål kan dra till sig allting, t.o.m. ljuset, eller varför astrologin kallas pseudovetenskap medan astronomin är en vetenskap, då ju bägge är ytligt sett lika matematiska — horoskop kan ju ställas med datorer.

Det är illa om en popularisator gör vetenskapen till en svart låda som ger ut märkliga men obegripliga resultat; han borde i stället försöka ge en inblick i det spännande ävetyr forskningen är, där de överraskande resultaten är följder av ett detektivarbete.

Nils Edelman

Källor:

- Erich Schulte-Berge: The Common Cause of Gravitation and Centrifugal Force. 1 uppl. 1984, 2 uppl. 1987.
- " - : Galaxies and Geology. 1987.
- " - : Stars and Strata. 1987.
- " - : Craters and the Pre-Christian Cross. 1988.
- " - : The Old and New Skies. 1988.

Om nyttan av det enkla

Den femte artikeln i vår artikelserie om vetenskapsfilosofi handlar om enkelhetskravet på vetenskapliga teorier.

Det gängse synsättet på förhållandet mellan teori och empiri brukar uttryckas med ordet hypotesprövning. Med detta avses att man ställer upp hypoteser och sedan utför observationer som kan bekräfta (verifiera) eller motsäga (falsifiera) dessa hypoteser.

Valet mellan teorier

Givet en observation eller samling av observationer kan det finnas hur många teorier som helst som stämmer med iakttagelserna. Hur ska vi då kunna välja ut en av dessa teorier?

Man kan likna denna situation med uppgiften att finna en regel bakom en talserie. Antag att du får till uppgift att säga efter vilken regel följande talserie är uppställd:

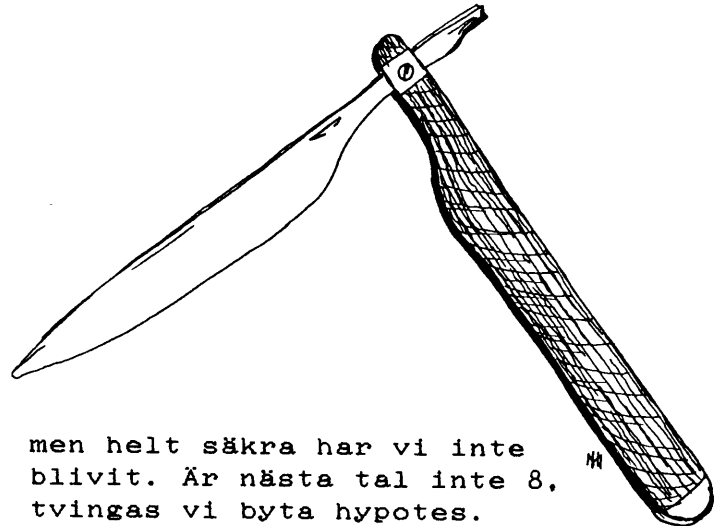
2, 4, 6, ...

Det finns oändligt många regler som skulle kunna ge en talserie som började på detta sätt. Några exempel:

- (1) Det n :te talet i serien är lika med $2n$.
- (2) Det n :te talet är $2n^3 - 12n^2 + 24n - 12$.
- (3) Det n :te talet är $n^3 - 6n^2 + 13n - 6$.

De flesta skulle spontant välja regel (1). Egentligen finns det inget skäl att denna regel skulle vara sannolikare än någon av de andra, men det verkar rimligt att först pröva en enkel regel innan man prövar en annan och krångligare.

Från denna hypotes följer slutsatsen att nästa tal bör vara 8. Är nästa tal 8, förstärks vår tro på hypotesen,

men helt säkra har vi inte blivit. Är nästa tal inte 8, tvingas vi byta hypotes.

Antag att vi får veta tal efter tal i serien. Om vi då hela tiden måste byta hypotes, med en ny hypotes efter varje tal, verkar det inte som om vi varit framgångsrika. Det vore inte särskilt förnuftigt att då avbryta efter t ex det 10:e talet och förklara att den hypotes vi just då har (och som är annorlunda än den vi hade efter det 9:e talet) måste vara den riktiga. Innan vi slår oss till ro med en hypotes vill vi ha sett att den håller för ett någorlunda antal nya tal som vi fått efter att vi formulerat hypotesen.

Den här liknelsen visar på två grundläggande principer för val av teorier och hypoteser, nämligen dels enkelhetskravet (vi valde alternativ 1 ovan), dels principen att en hypotes blir trovärdig främst genom de prövningar den består efter att den har uppställts. Låt oss se närmare på enkelhetskravet.

Enkelt men inte begripligt?

Enkelhetskravet brukar historiskt anknytas till William Occam (d. 1349), som bidrog väsentligt till dess formulering. Det kallas ofta för "Occams rakkniv", och dess klassiska form är sentensen "Man bör inte i onödan mångfaldiga entiteterna." (Det svår-

översatta ordet "entitet" betyder närmast "väsende", men översätts här lämpligen friare med "begrepp".)

Kravet på enkelhet har, som framgår av denna klassiska formulering, inte med begriplighet att göra. Det är inget krav att hypoteser ska vara lättbegripliga. Enkelhet betyder här i stället: avsaknad av onödiga teoretiska element.

Ett exempel: Man skulle mycket väl kunna ersätta teorin om gravitationskraften med en teori där det finns två krafter, en attraherande och

*"Naturen behagas av det enkla,
ej av de överflödiga
orsakernas ståt."*

Isaac Newton, Principa, bok 3.

en repellerande. Det är inte svårt att ge en sådan teori en sådan matematisk utformning att den förutsäger exakt samma empiriska observationer som den gängse teorin. Men en sådan teori skulle inte anses motiverad om det inte gick att isolera de båda krafterna från varandra och visa att de "finns" oberoende av varandra. I avvaktan på sådana observationer kommer tvåkraftsteorin att förkastas därför att den innehåller fler teoretiska begrepp än vad som behövs.

Så litet teori som möjligt
Enkelhetskravet kan också formuleras så att man eftersträvar att med så litet teori som möjligt förklara så mycket empiri som möjligt. En viktig del av styrkan hos Newtons gravitationsteori var att den minskade det antal teoretiska grundbegrepp som behövdes för att förklara kroppars rörelse. Före Newton hade det funnits dels vissa rörelselagar för

kroppar vid jordytan (den terrestra mekaniken), dels andra rörelselagar för himlakropparna (den celesta mekaniken). Newton lyckades skapa en enhetlig teori för dessa till synes helt olika former av rörelse. Mer empiri kunde förklaras med färre teoretiska grundbegrepp.

Fysikern Heisenberg har sagt: "Endast en person som försöker att ändra så litet som möjligt [i teorin] kan bli framgångsrik, ty därigenom gör han det uppenbart vad fakta tvingar fram."

Enkelhetskravet har ett samband med kravet att vetenskapen ska ge intersubjektiv, gemensam kunskap. Teoretiska antaganden som inte - med Heisenbergs ord - tvingas fram av fakta kan väljas på olika sätt av olika personer. Den rimligaste vägen till ett gemensamt, intersubjektivt val av teoretiska antaganden är att endast göra minimala antaganden, de antaganden som inte kan undvikas.

Enkelhetskravet är en forskningsstrategi, inte ett postulat om verkligheten. Det får inte tolkas så att vi ska utgå från att verkligheten måste vara enkel. En sådan förutsättning saknar vi underlag för.

Det finns många exempel på att vetenskapens utveckling har lett till mer komplicerade i stället för till enklare teorier. Boyles lag för gasers tryck, temperatur och volym ($PV = RT$) ersattes av en annan som var mer komplicerad ($(P+a/V^2)(V-b) = RT$). Einsteins gravitationsteori är mer komplicerad än Newtons, etc. Det handlar här om komplikationer som tvingats fram av observationer, och att införa sådana komplikationer strider inte alls mot enkelhetskravet.

Sven Ove Hansson

Årsmötet

Den 23 april höll föreningen Vetenskap och folkbildning årsmöte på Tom Tits experiment i Södertälje. Före årsmötesförhandlingarna visade Årets folkbildare, Klas Fresk, experimentverkstaden för föreningens medlemmar. Klas Fresk fick sedan motta diplommet för Årets Folkbildare, vilket överlämnades av Erland Ringborg, generaldirektör i Skolöverstyrelsen.

I detta nummer av Folkvett rapporterar vi från årsmötet. Först med en verksamhetsberättelse för år 1988 och på efterföljande sidor protokoll från årsmötet, bokslut samt en liten betraktelse kring Tom Tits.

Verksamhetsberättelse för Vetenskap och Folkbildning 1988

Allmänt

Den 1 jan 1988 var medlemsantalet 244. I januari 1989 hade antalet stigit till 272.

Styrelsens sammansättning har varit som följer:

Per-Olof Hulth, o ordf
Sven Ove Hansson, o vice ordf
och ansvarig utgivare för
Folkvett
Barbro Åsman, s sekr
Kerstin Jon-And, o kassör
Svante Janson, o
Gunnar Steineck, o
Jonas Söderström, o redaktör
för Folkvett
Pertti Poutiainen, s redaktör
för Folkvett
Anna Schytt, s redaktör för
Folkvett
Berndt Brehmer, s

o-ordinarie s-suppleant

Den 22 mars 1988 hade föreningen årsmöte på Fysikum i Stockholm. Kortare anföranden hölls av SO Hansson, G Steineck och S Janson. Därpå följde en allmän diskussion om föreningen och dess verksamhet.

I början av hösten utlystes ett medlemsmöte som tyvärr fick inställas. James Randi, från vår systerorganisation CSICOP i USA, skulle gästa föreningen och hålla föredrag. Randi blev dock sjuk och fick inställa sin Europaresa. Förhoppningvis kommer Randi under våren eller försommaren 1989.

Den 5 december hölls medlemsmöte. Då talade förra årets folkbildare Hans Rehnvall om populärvetenskap i TV.

Folkvett

Under verksamhetsåret har fyra

nummer av tidningen Folkvett kommit ut. Redaktionen har utökats med en person, Anna Schytt. Sven Ove Hansson har varit ansvarig utgivare, men även fungerat som redaktör. I nummer 4/88 påbörjades en granskning av antroposofin, ett tema som Folkvett återkommer till i kommande nummer.

Årets folkbildare och årets förvillare

Föreningen delar sedan 1987 ut två utmärkelser i slutet av året, Årets folkbildare och Årets förvillare.

Till Årets folkbildare 1988 utsågs Klas Fresk som är idégivaren och entusiasten bakom Tom Tits experiment i Södertälje.

Till Årets förvillare utsågs Amelia Adamo idégivaren och entusiasten bakom Aftonbladets satsning på spåkonster och medicinsk humbug.

Ett pressmeddelande om utnämningarna skickades ut dagarna före jul.

Ekonomi

Föreningen fick under året ett publiceringsbidrag från Naturvetenskapliga forskningsrådet, avsett för tryckning av Folkvett. Bidraget är på 30 000 kr och förvaltas av NFR. Hittills har bidraget använts för en tryckeriräkning på ca 6 300 kr.

Medlemsavgiften under 1988 har varit 75 kr och prenumerationsavgiften 50 kr. Kassabehållningen var vid verksamhetsårets ingång 25 800 kr och vid årets utgång 25 100 kr.

Vid höstmötet fastställdes att

medlemsavgiften ska höjas till 100 kr och prenumerationsavgiften till 75 kr f o m 1989.

Inför verksamhetsåret 1989

Styrelsen vill framhålla två verksamheter inom föreningen som är viktiga inför framtiden. Det ena är att värva fler medlemmar och prenumeranter och att förtäta kontaktnätet mellan medlemmarna. Detta är en uppgift för alla föreningens medlemmar.

Den andra huvuduppgiften är att ytterligare utveckla vår tidskrift Folkvett. Även här behövs det idéer och arbetsinsatser från många föreningsmedlemmar.

Stockholm 17 april 1989

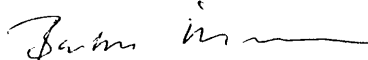
Styrelsen

Protokoll

Protokoll från årsmöte i Vetenskap och Folkbildning den 27 april 1989.

§ 1	Val av mötesfunktionärer.	Valdes Gunnar Steineck till ordförande, Barbro Åsman till sekreterare och Anna Schytt och Kerstin Jon-And till justeringspersoner.
§ 2	Godkännande av kallelseförfarandet.	Trots att kallelse till årsmötet skickats ut för sent beslöt mötet att godkänna kallelseförfarandet.
§ 3	Fastställande av föredragningslistan.	Beslöts att fastställa föredragningslistan.
§ 4a	Styrelsens årsberättelse för 1988.	Mötet godkände styrelsens årsberättelse.
§ 4b	Bokslut 1988.	Kerstin Jon-And berättade om bokslutet.
§ 5a	Revisorernas berättelse för 1988.	Enligt revisorerna var bokföringen skött utan anmärkning
§ 5b	Fastställande av bokslut 1988.	Bokslutet fastställdes.
§ 6	Frågan om ansvarsfrihet för styrelsen.	Styrelsen beviljades ansvarsfrihet.
§ 7	Val av ordförande.	Per Olof Hulth valdes till ordförande.
§ 8	Val av kassör.	Kerstin Jon-And valdes till kassör.
§ 9	Val av övriga ordinarie styrelseledamöter.	Till ordinarie styrelseledamöter valdes Svante Janson, Sven Ove Hansson, Gunnar Steineck och Jonas Söderström.
§ 10	Val av suppleanter till styrelsen.	Till suppleanter till styrelsen valdes Berndt Brehmer, Lennart Johansson, Anna Schytt, Barbro Åsman.
§ 11	Förslag att årsmötet detta år utses för föreningens vice ordförande.	Mötet beslutade i enlighet med förslaget och utsåg Sven-ove Hansson till vice ordförande.
§ 12	Val av revisorer och revisorssuppleanter.	Till revisorer valdes Lars-Olof Pettersson och Pelle Palm och till revisorssuppleanter valdes Margareta Blomberg och Jan Åman.
§ 13	Val av valberedning.	Till valberedning valdes Pertti Poutiainen, Ulf Ivarsson och Ulf Lindström.
§ 14	Diskussion om hur vi ska engagera fler medlemmar i föreningens löpande verksamhet. Vilken typ av medlemsaktiviteter behöver vi mer av?	Olika idéer diskuterades, bland annat kom ett förslag upp om att man skulle publicera en bok om kvasivetenskap.
§ 15	Övriga frågor.	Inga övriga frågor togs upp.
§ 16	Mötet avslutades.	

Vid protokollet

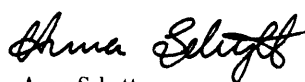

Barbro Åsman

Justeras:

Kerstin Jon-And

Anna Schytt

Bokslut

Bokslut för
Föreningen Vetenskap och folkbildning
År 1988/89

Behållning vid årets början

Bankbok, PK 3603 28 27321	6.824:60	
Postgiro, 6 35 91 - 2	1.896:41	
Progek, konto 212	16.864:15	
Kontant kassa	186:20	
	25.771:36	25.771:36

Inkomster

Medlemsavgifter	18.970:00	
Prenumerationsavgifter	4.305:00	
Diverse konton	1.824:90	25.099:90

Utgifter

Tryckning Folkvett	14.214:00 *	
Distribution	5.383:95	
Kontorsmateriel	46:40	
Progeks tjänster	5.535:-	
Diverse konton	570:40	25.749:75

Förändring		-649:85	-649:85
------------	--	---------	---------

Behållning vid årets slut

Bankbok, PK 3603 28 27321	7.180:50	
Postgiro, 6 35 91 - 2	3.261:01	
Progek, konto 212	14.605:30	
Kontant kassa	74:70	
	25.121:51	25.121:51

* Ytterligare en utgift för tryckning om 6253:- har betalats från ett NFR kontrakt på 30000:- som föreningen har tillgång till med NFR som förvaltare.

Stockholm 890405

Kerstin Jon-And

Kerstin Jon-And
Kassör

Tom Tits experiment

Det var lite som att komma in i en gymnastiksal. Jag fick en plötslig vision av skoltidens läskiga redskapsgymnastik. Men den känslan byttes snart ut mot en upprymdhet och nyfikenhet. Tom Tits är lek - rolig vetenskaplig lek. Och här är det ingen som kollar att du klarar av något och inte fuskar eller gör fel.

Tom Tits experiment är en utställning för barn och vuxna i alla åldrar. Här demonstreras naturlagarna enligt principen "learning by doing" (lära genom att göra). Det är bara att ge sig i kast med något av de ca sextio experimenten, sätta igång det och se vad som händer. Föreningen Vetenskap och Folkbildning höll sitt årsmöte på Tom Tits i Södertälje och blev guidade runt i experimentverkstaden av initiativtagaren Klas Fresk.

Inga skyltar

PÅ Tom Tits finns inga skyltar som talar om hur man ska göra. Det behövs inte. Experimenten är så enkelt och klurigt utformade så att både barn och vuxna förstår intuitivt hur man gör. Eller också kommer man på ett nytt eget sätt som man kanske inte kommit på om man bara hade följt en instruktion. Fenomenet vågrörelse demonstreras genom en räckla med brickor i en ränna. När jag petar igång brickorna får jag en fysisk känsla av vad en vågrörelse är och hur den fortplantas i rummet.

Enkla trämodeller

Här finns ett skålformat bord med en biljardboll som visar hur en planetbana blir elliptisk; här finns en roterande sprinkler som visar corioliskraften och här finns en röststyrd laser som ritar mönster i taket. I enkla

trämodeller kan man själv bygga en valv-bro, rulla kulor utefter lutande plan och mycket annat.

- Många som kommer hit säger "är det inte mer än det här?", berättar Klas Fresk. Men en sådan reaktion tycker vi är bra, fortsätter han, för det betyder att de inte upplever Tom Tits som så stort och övermäktigt som museer ibland kan vara.

- Ändå säger många att det roliga med Tom Tits är att det alltid finns nya experiment här. Vad de inte vet är att det är de själva som upptäcker nya saker för varje gång de är här!

"Inte så märkvärdigt"

- Sen säger en del att "det här var väl inte så märkvärdigt, det här skulle vi kunna göra själva", säger Klas Fresk. Men det tycker vi också är bra. Det är ju det som är meningen, att stimulera till egna aktiviteter.

Det är roligast att se Tom Tits tillsammans med barn. Jag hade med mig två syskonbarn, Johan 6 och Martin 4. Det är en härlig känsla när en sexåring griper tag i en, tjuter av glädje och ropar:

- Anna titta, det är JAG som har satt igång den!

ögonen lyser på den stolte sto-

rebronsan som pekar upp mot taket och bollen som rusar fram i en ränna i riktning mot andra sidan salen.

Det går inte att ta miste på tillfredsställelsen hos barnen när de själva listar ut hur experimenten fungerar och sen sätter igång dem och se vad som händer.

Anna Schytt

Styrelsen

Efter årsmötet 1989 ser styrelsen ut så här. I kolumnen för uppdrag betyder "o" ordinarie ledamot och "s" suppleant. Fet stil betyder att uppdraget är tillsatt av årsmötet, övriga uppdrag är fördelade vid styrelsens konstituerande sammanträde.

Namn	Tel	Uppdrag
Berndt Brehmer Psykologiska institutionen Box 227 751 04 Uppsala	hem 018/14 65 89 arb 018/15 54 00	s
Sven Ove Hansson Sulitelmvägen 15 161 33 Bromma	08/25 22 40 (även dagtid)	o vice ordförande, ansvarig utgivare för Folkvett
Per-Olof Hulth Olshammarsgatan 64 124 48 Stockholm	hem 08/99 72 23 arb 08/16 46 33	o ordförande
Svante Jansson Skolgatan 20A, 3 tr 753 32 Uppsala	hem 018/10 70 52 arb 018/18 31 88	o
Kerstin Jon-And Önnemovägen 25 146 00 Tullinge	hem 08/778 17 55 arb 08/16 46 44	o kassör
Lennart Johansson Kanelgränd 10 135 36 Tyresö	hem 08/742 06 66 arb 08/663 15 00	s redaktör för Folkvett
Anna Schytt c/o Mannerfelt Bragevägen 6, nb 114 26 Stockholm	hem 08/10 63 03 arb 08/784 36 17	s redaktör för Folkvett
Gunnar Steineck Vassvägen 8A 161 53 Bromma	hem 08/87 60 66 arb 08/729 20 00	o ansvarig för kvacksalverifrågor
Jonas Söderström Örnbacken 8 126 51 Hägersten	hem 08/744 24 91	o redaktör för Folkvett
Barbro Åsman Tullingebergsvägen 27 146 00 Tullinge	hem 08/778 18 87 arb 08/16 46 44	s sekreterare

Låt oss inse vår begränsning!

Det förefaller som om Göran Eriksson, Svalöv, omfattar vetenskapen med samma dogmatiska trosvisshet som en religiös fanatiker när han menar, att medvetandet och viljan kan förklaras vetenskapligt. Skulle vi kunna det, skulle vi bli Guds jämlike, bli allsmäktiga.

Han skriver: "Vem känner naturens nycker så väl att han för all framtid kan definiera en vetenskaplig metod som inte behöver korrigeras när vi tränger ner i underliggande kunskapsskikt?"

Det är ett nonsensresonemang, för när vi trängt ner i ett underliggande skikt reser sig en rad frågor, och då tvingas vi ner i ännu ett, och ännu ett — i all oändlighet. Inför varje svar reser sig nya gåtor.

Om vi skulle komma så djupt ner att vi kan förklara vad medvetande och vilja är, då har vi nått så djupt vi kan komma.

Då skulle vi kunna tolka atomernas processer och orsakerna till partiklarnas och kvarkarnas uppträdande; men också kunna påverka dem, behärska deras processer. Ja, vi skulle kunna skapa evigt liv.

Och Herrens ord från Första Mosebok skulle bli verklighet: "...härefter skall intet bliva dem omöjligt, vad de än besluta att göra." Dock satte han en käpp i hjulet; han förbistrade deras tungomål. För Göran Eriksson tycks det inte finnas någon käpp som riskerar vetenskapens framsteg.

Och *Big Bang*, "den moderna skapelseberättelsen" som den kallas i rubriken i Folkvett nr 2/88, hur är det med den? Någonstans ifrån måste den koncentrerade klumpen ha kommit. Ska vetenskapen en gång ge svaret?

Känslan borde också kunna förklaras. I H C Andersens saga "Snögubben" tittar

denne in i rummet: "Snögubben blev underlig till mods; han erfor en känsla, som han ej själv kunde göra sig reda för; det kom över honom något, som han inte förstod, men som alla människor känna, om de ej äro snögubbar."

Om man skulle kunna förklara atomers och partiklars lek i hjärnan, skulle det vara en förklaring? Naturligtvis inte, det är bara naturens sätt att ge uttryck för en känsla, som når vårt medvetande; men vad ligger bakom?

Och den konstgjorda näktergalen, som sjöng så vackert att alla föll i hänryckning, men de som hade hört den verkliga sa: "Det klingar nog vackert men det fattas något, vad vet jag inte." Detta som fattas borde också vara något för vetenskapen att förklara.

Vetenskapen kan bara kartlägga men aldrig förklara *varför*. Låt oss inse vår begränsning.

Jag måste komma med ett litet PS. Vad tusan har New Age och holism i sammanhanget att göra?

Karl-Ivar Gabrielson
Hässleholm

En deckare för skeptiker

Sommaren är rätt tid för deckare. **Josephine Teys** klassiker *En gammal skandal* finns nu utgiven som "En bok för alla" och kostar bara 18 kronor.

Det är en trevlig liten bok om kriminalkommissarien vid Scotland Yard som blivit tillfälligt förlamad efter en olycka. På sjukhuset beslutar han sig för att utreda en kriminalgåta där hans sängläge inte har någon betydelse: mördade **Rikard III** verkligen sina två brorsbarn, prinsarna i Tower?

Det blir alltså mer historiskt forskningsarbete än pangpang. Finessen är att det visar både hur spännande forskning kan vara, och hur det verkligen går till: att studera samtida källskrifter och inte lita till senare uppgifter.

Shakespeare framställde ju Rikard III som ett monster, en ärkesskurk, men det var hundra år senare.

Bokens verkliga sensmoral är att det inte går att lita på vad "alla vet". Om man verkligen skall vara säker måste man kontrollera själv. Kommissarie **Grant** får flera tillfällen att cyniskt kommentera såväl vanliga människors som historikers godtrogenhet:

"Han, Alan Grant, hade varit bekant med Stora Andar så till den grad okritiska, att de trodde på amsagor som kunnat få en bondfångare att rodna av skam. Han hade känt en vetenskapsman som var övertygad om att en bit muslimstyg var hans faster Sofia, bara därför att ett illiterat medium från Plymouths bakgator sa att det var så. Han hade känt en stor auktoritet på människans hjärna och dess utveckling som hade blivit lurad på allt han ägde av en obotlig skurk, därför att han 'dömde med egna ögon och inte litade på polishistorier'. Vad på honom, Alan Grant, ankom fanns det ingenting som var så okriiskt eller genomfjolligt som en stor Ande.

(---) Det är egendomligt, men när man berättar sanningen om en myt för någon så blir han inte arg på mytskapare utan på en själv. Folk vill inte ha sina föreställningar ruckade. Det väcker en dunkel osäkerhet hos dem, tror jag, och det tycker de inte om. Så slår de bort det och nekar att tänka på det. Om de bara vore likgiltiga skulle det vara naturligt och förståeligt. Men det är mycket starkare än så, mycket mera positivt. De blir förargade.

Väldigt konstigt, eller hur?"

-JS

Den karismatiska L Ron Hubbard

Under två veckors semester i Bergslagen, inte långt från den s.k. "sexsektens" tillhåll, läste jag den engelske journalisten **Russel Millers** biografi över scientologins grundare **L Ron Hubbard: Bare-faced Messiah** (Sphere Books).

Russel Millers bok är inte en granskning av scientologikyrkans organisation, finanser eller arbetssätt. Den koncentrerar sig helt på Hubbards person (även om en hel del om kyrkan naturligtvis följer med).

Vad gör människor till gurus? Hur kan de få andra att ge sig hän åt de mest bisarra och förvirrade tanke-system och handlingar?

Miller bok är ett fascinerande psykologiskt porträtt av en man med oerhörd karisma och ett enormt behov att alltid stå i centrum. En mytoman, som spred en våldsamt överdriven bild av sig själv som sjöhjälte, flygaress, upptäcktsresande, toppstudent, med mera – och som så småningom tappade greppet om alla sina lögner och faktiskt skapade sin egen drömda verklighet.

Boken är mycket väldokumenterad. Den innehåller talrika intervjuer med avhoppade scientologer, även från de första åren.

-JS

Handbok i miljövård

Kanske är den bästa populärvetenskapen den som inte bara vill ge kunskaper för kunskapernas egen skull, utan som också vill förändra, som uppmanar till handling.

En sådan bok är **Handla miljövänligt** av **Bo Thunberg** och **Fredrik Holm**, utgiven av Svenska Naturskyddsföreningen.

Nyligen har vi ju alla drabbats av "Det naturliga steget". SNFs bok, vars första upplaga kom ut ett halvår tidigare, är av ett annat slag.

I den finns inga stora ord, inga svulstiga färgteckningar. Den har också ett mindre format: bokstavligen en handbok, som man kan hålla i handen och stoppa i fickan.

Man får en hel del kunskap om miljöförstörelsen i boken, men framför allt får man konkreta tips på hur man själv bör handla för att minska den. Boken är indelad i avsnitt som "Disk", "Tvätt", "Färger och lacker", "Bilvård", "Skriv- och kontorspapper", och så vidare.

Författarna har en sympatisk icke-fanatisk inställning till det personliga ansvaret: "Låt oss säga som det är: Vi har försökt fylla den här boken med tips och råd som vi anser vara vettiga, men än så länge följer vi nog själva bara en del av dem... Men att leva och handla miljövänligt är ingenting som man börjar med i en handvändning. Oftast blir det så att man tar en sak i taget..."

Resultatet är en bok som inte skrämmer bort eller får miljövård att verka svårare än det är.

I slutet av boken finns ett antal färdiga vykort att skicka till politiker eller lokala affärsidkare, med olika krav. Ett vykort kan skickas till adressregisterföretagen för att stoppa flödet av direktreklam.

-JS

NYA BÖCKER

Annastina Vrethammar: Tänk dig ett bättre liv. Om affirmation och positivt tänkande. En bok av "en av skaparna av New Age-rörelsen i Sverige, känd från TVs Sköna Söndag..." Bara tänk, så ordnar Tankens Kraft alltihopa. (Trevi).

Lynn Andrews: Sjunde månens flykt. Ny bok av "kvinnan som är en blandning mellan Carlos Castaneda och Shirley MacLaine" med mer uråldrig visdom från indianska medicinkvinnan Agnes Whistling Elk. (Norstedts)

James Gleick: Kaos. Vetenskap på nya vägar. "Kaos" har blivit ett sånt där inneord jämförbart med "den nya fysiken"; det används som metafor såväl inom parapsykologi som politik. Kanske den här populärvetenskapliga boken reder ut vad det egentligen handlar om? (Bonniers)

Carlos Castaneda: Den inre elden. Denna bok kunde ha hetat "*Castaneda upptäcker att hjärnhalvor är inne*". Plötsligt erinrar sig CC att trollkarlen Don Juan även undervisat honom i andra hjärnhalvan. Vi väntar otåligt på "Don Juan och den nya fysiken". (A&W)

David Eisenberg: Qi – möte med kinesisk läkekonst. Amerikansk student som studerat traditionell medicin i Kina. "Qi gong" är den påstådda "livsenergi" som teamet från CSICOP undersökte vid sitt Kina-besök 1988 – med nedslående resultat. (Bonnie Fakta)

Harvey Diamond: Fit for life – hälsoboken. Den lika framgångsrika som förvirrade bantningsmetoden från 1986 har blivit en hel Holistisk Hälsofilosofi. Bli inte bara smal; förbättra även ditt immunförsvar, med mera. (Bonnie Fakta)

Linda Goodman: Love signs. Kärlekens astrologi. "Bättre sexliv med astrologi" är en boktrend! Denna bok är en av de största, på över 800 sidor! (Bernces)

Carl Sagan: Kontakt. CSICOP-medlemmen första roman kom visst ut första gången för ett par år sedan. Nu finns den i pocket; jag nappade åt mig den i Pressbyrå på en järnvägsstation.

Den resan blev inte rolig. Boken är träigare än en säck hyvelspån, med en personteckning på en nivå strax under Min Häst eller Starlet. Fackmän, skriv fackböcker! (Förlag – äh, det har jag glömt).

PÅ KJÖNSBERGS ALLEHANDAS REDAKTION
NÄR TILL DESS STORA SORG LOCKOUTEN AVVÄRJDES.

Christensen-Kjönsberg: — Vad skall man nu ta till i sommarvärmen, nu när lockout-hetsandet inte kan fortsättas — det blir väl att ta fram den stora sjöormen igen.

N:o 30.

10 ÖRE.

*Teckningen hämtad ur Karbasen,
socialistisk skämttidning från seklets början.*